

Insolvence a zajištění dluhu

Rozumí-li se ve smyslu ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ a § 167 odst. 1 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. července 2017 právem na uspokojení ze zajištění tvořeného zástavou, vzniklým před zahájením insolvenčního řízení, i takové právo, u kterého se v důsledku nesplnění odkládací podmínky dosud neprosadila realizační funkce dříve vzniklého zástavního práva, pak totéž právo nelze pro účely posouzení účinků prohlášení konkursu na majetek dlužníka popsanych v § 248 odst. 2 insolvenčního zákona pokládat za právo na upokojení ze zajištění získané věřitelem (až) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 NSČR 89/2019-B-109 ze dne 31.8.2021)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v insolvenční věci dlužníka D. I. S., spol. s r. o., se sídlem v B., vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 40 INS 16336/2017, o vydání výtěžku zpeněžení zajištění, o dovoláních zajištěného věřitele Komerční banky, a. s., se sídlem v P., zastoupeného doc. JUDr. T.R., LL. M., Ph. D., advokátem, se sídlem v P., proti usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. listopadu 2018, č. j. KSBR 40 INS 16336/2017, 1 VSOL 538/2018-B-72, a č. j. KSBR 40 INS 16336/2017, 1 VSOL 539/2018-B-74, tak, že věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. KSBR 40 INS 16336/2017, 29 NSČR 88/2019, a pod sp. zn. KSBR 40 INS 16336/2017, 29 NSČR 89/2019, se spojují ke společnému řízení. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. listopadu 2018, č. j. KSBR 40 INS 16336/2017, 1 VSOL 538/2018-B-72, a č. j. KSBR 40 INS 16336/2017, 1 VSOL 539/2018-B-74, se zrušují a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Usnesením ze dne 13. června 2018, č. j. KSBR 40 INS 16336/2017-B-41 (dále jen „usnesení insolvenčního soudu č. 1“), Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Souhlasil s tím, aby Mgr. R.Š., insolvenční správkyň dlužníka D. I. S., spol. s r. o., vydala věřiteli č. 121, Komerční bance, a. s. (dále též jen „věřitel č. 121“ nebo „banka“), jako zajištěnému věřiteli, výtěžek zpeněžení zajištěných peněžních prostředků ve výši 516.654 Kč (bod I. výroku).

[2] Uložil insolvenční správkyňi, aby provedla vydání výtěžku do 5 dnů od právní moci usnesení a aby mu o tom do 15 dnů od právní moci usnesení podala písemnou zprávu (bod II. výroku).

[3] Povolil insolvenční správkyňi čerpání zálohy na odměnu ve výši 63.140 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) [bod III. výroku].

2. Usnesením ze dne 13. června 2018, č. j. KSBR 40 INS 16336/2017-B-42 (dále jen „usnesení insolvenčního soudu č. 2“), insolvenční soud:

[1] Souhlasil s tím, aby insolvenční správkyň dlužníka vydala věřiteli č. 121, jako zajištěnému věřiteli, výtěžek zpeněžení zajištěných peněžních prostředků ve výši 4.061.988 Kč (bod I. výroku).

[2] Uložil insolvenční správkyňi, aby provedla vydání výtěžku do 5 dnů od právní moci usnesení a aby mu o tom do 15 dnů od právní moci usnesení podala písemnou zprávu (bod II. výroku).

[3] Povolil insolvenční správce čerpání zálohy na odměnu ve výši 270.177 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) [bod III. výroku].

3. Insolvenční soud v obou usneseních vyšel z ustanovení § 38 odst. 1, § 167 odst. 1 a § 298 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z ustanovení § 1 odst. 2 vyhlášky č. [313/2007](#) Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, uzavíraje, že neshledal důvody, pro které by neměl vyhovět návrhu insolvenční správce na vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli (proti němuž nebyly podány námitky).

4. K odvolání věřitele č. 121 (jenž požadoval vydání výtěžku zpeněžení zajištění ve větším rozsahu - částkou 579.794 Kč) Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 23. listopadu 2018, č. j. KSBR 40 INS 16336/2017, 1 VSOL 538/2018-B-72 (dále jen „usnesení odvolacího soudu č. 1“), změnil usnesení insolvenčního soudu č. 1 tak, že insolvenční správce se souhlas k vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli č. 121 neuděluje.

5. K odvolání věřitele č. 121 (jenž požadoval vydání výtěžku zpeněžení zajištění ve větším rozsahu - částkou 4.332.165 Kč) Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 23. listopadu 2018, č. j. KSBR 40 INS 16336/2017, 1 VSOL 539/2018-B-74 (dále jen „usnesení odvolacího soudu č. 2“), změnil usnesení insolvenčního soudu č. 2 tak, že insolvenční správce se souhlas k vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli č. 121 neuděluje.

6. Odvolací soud v obou usneseních vyšel z ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/, § 245 odst. 1 a § 248 odst. 2 insolvenčního zákona. S přihlédnutím k závěrům obsaženým v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2014, sp. zn. 29 Cdo 4340/2011, uveřejněném pod číslem 26/2015 Sb. rozh. obč. (dále též jen „R 26/2015“) [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu] v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2017, sp. zn. 29 Cdo 4746/2015, a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, „sp. zn.“ (správně „sen. zn.“) 29 NSČR 16/2011, uveřejněném pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč., odvolací soud následně dovodil, že zástavním právem zajištěná pohledávka z bankovní záruky byla v obou odvolacích věcech čerpána po zahájení insolvenčního řízení (po 18. srpnu 2017), konkrétně ve věci usnesení odvolacího soudu č. 1 dne 7. září 2017 a ve věci usnesení odvolacího soudu č. 2 dne 6. října 2017. V těchto dnech (7. září 2017 a 6. října 2017) vzniklo i právo na oddělené uspokojení ze zástavy.

7. Ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona (ve znění účinném od 1. července 2017) takovému vzniku práva na uspokojení ze zajištění a jeho uplatnění v insolvenčním řízení nebrání, prohlášením konkursu na majetek dlužníka (24. srpna 2017) se však takto nabytá zajištění stávají neúčinnými v rovině práva hmotného (podle § 248 odst. 2 insolvenčního zákona v rozhodném znění).

8. Proti oběma usneseními odvolacího soudu podal věřitel č. 121 dovolání, jejichž přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), primárně argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Stávají se prohlášením konkursu neúčinnými práva na uspokojení ze zajištění i v případech, kdy jde o práva vyjmutá z účinků zahájení insolvenčního řízení dle § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. července 2017?

9. Pro případ, že jde o otázku, kterou Nejvyšší soud již zodpověděl shodně s názorem odvolacího soudu, dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud tuto otázku posoudil jinak (shodně s názorem dovolatele).

10. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadená rozhodnutí zrušil a věci vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, potažmo aby je změnil v tom duchu, že udělí insolvenční správce souhlas s tím, aby dovolateli vydala výtěžky zpeněžení zajištění ve výši 579.794 Kč a 4.332.165 Kč.

11. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel v obou dovoláních shodně, a to následujícím způsobem:

12. Dovolatel nesouhlasí již se závěrem odvolacího soudu, že mu vzniklo právo na uspokojení ze zajištění až vznikem pohledávky. K tomu namítá, že tuto otázku nastolil odvolací soud z vlastní iniciativy, aniž účastníky o takovém (možném) právním posouzení věci informoval (a zbavil je tak možnosti předložit právní argumentaci). Ze zdůvodnění příslušných ustanovení novely [zákonu č. [64/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony] přitom vyplývá, že jedním ze záměrů zákonodárce bylo revidovat judikatorní závěry ohledně doby vzniku práva na uspokojení ze zajištění. Právní posouzení věci odvolacím soudem je nicméně nesprávné především pro chybný výklad ustanovení § 248 odst. 2 věty první insolvenčního zákona.

13. Výslovně vyjádřeným účelem změny novelizovaných ustanovení byla zákonodárcova snaha reagovat na závěr obsažený v R 26/2015, který se v odborné sféře již ve svém prvopočátku setkal s nesouhlasem (srov. Baudyš, P.: K přetváření práva soudy aneb den vzniku zástavního práva k nemovitosti, in: Právní rozhledy číslo 22, ročník 2009, str. 821) a i v současné komentářové literatuře je označován za překonaný a neaplikovatelný (srov. zejména Arabasz, J., Boguský, P.: Akcesorita zajištění dle Nejvyššího soudu – z dobrého sluhy zlým pánem, in.: Právní rozhledy číslo 5, ročník 2016, str. 153).

14. Dovolatel akcentuje, že interpretační výsledek, k němuž Nejvyšší soud dospěl v R 26/2015, byl odmítnut zákonodárcem, načež popisuje průběh přijímání novely insolvenčního zákona (pozdějšího zákona č. [64/2017](#) Sb.).

15. Správným výkladem ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona podle dovolatele nutně musí být výklad, podle kterého i v případě řešení dlužníkovy úpadku konkursem náleží zajištěnému věřiteli (řečeno slovy použitými v novelizovaném ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) „právo na uspokojení ze zajištění v případě zajištěné podmíněné pohledávky i [tehdy] dojde-li ke splnění odkládací podmínky pro vznik takové pohledávky [až] po zahájení insolvenčního řízení; to platí obdobně v případě zajištěné budoucí pohledávky, dojde-li ke vzniku takové zajištěné budoucí pohledávky [až] po zahájení insolvenčního řízení; tento závěr platí bez ohledu na to, že ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona nebylo novelou výše uvedeným způsobem změněno. Jinými slovy řečeno, v právních poměrech ustavených po 1. červenci 2017 jsou insolvenční soudy povinny vykládat ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona v souladu se zjevným smyslem a účelem novelizace provedené zákonem č. [64/2017](#) Sb., tedy tak, že je-li dlužníkuv úpadek řešen konkursem, ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona nebrání uspokojení zajištěného věřitele ze zpeněžení zajištění ve smyslu § 167 odst. 1 insolvenčního zákona, jde-li o zajištění podmíněné či budoucí pohledávky, přihlášené do insolvenčního řízení v souladu s ustanovením § 166 insolvenčního zákona, na něž se vztahuje ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona, slova za středníkem. A ještě jinak řečeno, ačkoli novelizace provedená zákonem č. [64/2017](#) Sb. nečinila ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona zcela obsoletním, toto ustanovení nyní zjevně nemůže dopadat na případy zajištění, které zákonodárce výslovně vyjmul z účinků zahájení insolvenčního řízení dle § 109 odst. 1 insolvenčního zákona. Jen takový výklad totiž vyhovuje požadavku na to, že všechny jednotlivé části právního řádu (a tudíž tím spíše i jednotlivá ustanovení insolvenčního zákona) musejí vytvářet funkční a bezrozporný celek a v tom smyslu musí být veškeré právní normy interpretovány.

16. Dovolatel rovněž poukazuje na to, že odvolání proti rozhodnutím insolvenčního soudu (kterými mu bylo přiznáno právo na vydání výtěžku předmětu zpeněžení ve výši 516.654 Kč a ve výši 4.061.988 Kč) podal proto, že považoval za nesprávný výpočet částky určené mu k vyplacení. Otázkou, jejíž vyřešení se podáním odvolání domáhal, bylo právní posouzení, zda je insolvenční správkyně oprávněna odečíst si částku své odměny od částky výtěžku určené k vyplacení dovolateli, anebo zda má být částka této odměny odečtena od zbylé části výtěžku. Namísto toho odvolací soud v napadených usneseních výlučně řešil otázku, zda dovolateli náleží právo na vydání výtěžku s přihlédnutím k ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona, tedy otázku, ohledně které nebylo mezi dovolatelem a insolvenční správkyní sporu. Proto má napadená rozhodnutí za překvapivá, namítaje, že odvolací soud mu tímto postupem odňal možnost jednat před soudem, případně jím založil jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

17. Závěrem dovolatel - s poukazem na závěry vyslovené v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. října 2009, „č. j. 2 VSPH 594/2009-B-60“ (správně jde o č. j. MSPH 79 INS 2373/2008, 2 VSPH 594/2009-B-60) - namítá, že ke dni zveřejnění rozhodnutí insolvenčního soudu o dlužníkově úpadku v insolvenčním rejstříku, tj. ke dni 24. srpna 2017, činila výše pohledávek na běžném účtu, ke kterému bylo zřízeno zástavní právo, celkem 69.826.217,21 Kč. V souladu se závěry přijatými v citovaném rozhodnutí tak odměna insolvenční správkyně neměla jít k tíži dovolatele, ale měla být odečtena od zůstatku výtěžku zpeněžení, a dovolatelovy pohledávky měly být uspokojeny v plné výši, tj. částkami 579.794 Kč a 4.332.165 Kč.

18. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

19. Řízení o dovolání proti usnesení odvolacího soudu č. 1 bylo vedeno u Nejvyššího soudu pod sp. zn. KSBR 40 INS 16336/2017, 29 NSČR 88/2019. Řízení o dovolání proti usnesení odvolacího soudu č. 2 bylo vedeno u Nejvyššího soudu pod sp. zn. KSBR 40 INS 16336/2017, 29 NSČR 89/2019. Nejvyšší soud výše uvedené dovolací věci spojil ke společnému řízení (srov. první výrok tohoto usnesení), neboť odpovídají kritériím stanoveným pro takový postup v § 112 o. s. ř. [týkají se téže insolvenční věci, stejného věřitele, a skutkově spolu souvisí].

20. Dovolání, která nesměřují proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., jsou přípustná podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláními předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

21. Nejvyšší soud se - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

22. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

23. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci Nejvyšším soudem jsou rozhodná především následující skutková zjištění (plynoucí z insolvenčního spisu), z nichž vyšel odvolací soud:

[1] Vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka, zveřejnil

insolvenční soud v insolvenčním rejstříku dne 18. srpna 2017 v 11:34 hodin.

[2] Usnesením ze dne 24. srpna 2017, č. j. KSBR 40 INS 16336/2017-A-7, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 06:39 hodin, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek. Věřitele, kteří tak dosud neučinili, vyzval, aby své pohledávky přihlásili do insolvenčního řízení ve lhůtě 2 měsíců ode dne zveřejnění rozhodnutí o úpadku, s tím, že k přihláškám podaným později insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

[3] Dovolatel přihlásil (včas, 20. října 2017) do insolvenčního řízení dlužníka 33 dílčích pohledávek v celkové výši 145.310.700,37 Kč z titulu „bankovních záruk“ (zajištěných na základě zástavních smluv, kterými bylo zřízeno zástavní právo k pohledávce dlužníka na jeho běžném účtu č. XY, vedeném dovolatelem jako poddlužníkem).

[4] Usnesením ze dne 3. července 2018, č. j. KSBR 40 INS 16336/2017-P125-6, vzal insolvenční soud na vědomí částečné zpětvzetí přihlášky pohledávky (č. 125) dovolatele ve výši 71.288.543,50 Kč, s tím, že přihlášenou zůstává částka 66.111.399,71 Kč.

[5] Dílčí pohledávka č. 32 ve výši 579.794 Kč, kterou dovolatel přihlásil z titulu bankovní záruky vystavené 11. listopadu 2016 (dále jen „bankovní záruka č. 1“) jako zajištěnou zástavním právem vázoucím na běžném účtu dlužníka vedeném u dovolatele, byla na přezkumném jednání zjištěna jako zajištěná.

[6] Věřitel [Ředitelství silnic a dálnic ČR, příspěvková organizace (dále jen „beneficient Ř“)] čerpal bankovní záruku č. 1 (až) 7. září 2017.

[7] Dílčí pohledávka č. 31 ve výši 4.332.165 Kč, kterou dovolatel přihlásil z titulu bankovní záruky vystavené 11. listopadu 2016 (dále jen „bankovní záruka č. 2“) jako zajištěnou zástavním právem vázoucím na běžném účtu dlužníka vedeném u dovolatele, byla na přezkumném jednání zjištěna jako zajištěná.

[8] Věřitel (beneficient Ř) čerpal bankovní záruku č. 2 (až) 6. října 2017.

[9] „Zpeněžením“ zástavy bylo získáno 579.794 Kč a 4.332.165 Kč, z čehož si insolvenční správce vyčíslila odměnu v částkách 63.140 Kč a 270.177 Kč (vždy včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty).

24. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) a insolvenčního zákona:

Finanční záruka § 2029 (o. z.)

(1) Finanční záruka vzniká prohlášením výstavce v záruční listině, že uspokojí věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky, nesplní-li dlužník věřiteli určitý dluh, anebo splní-li se jiné podmínky určené v záruční listině. Je-li výstavcem banka, zahraniční banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo, jedná se o bankovní záruku.

(2) Záruční listina vyžaduje písemnou formu.

Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení § 109 (insolvenčního zákona)

(1) Se zahájením insolvenčního řízení se spojují tyto účinky:

(...)

b/ právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech nebo exekutorského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení; právo na uspokojení ze zajištění přitom náleží v případě zajištěné podmíněné pohledávky i dojde-li ke splnění odkládací podmínky pro vznik takové pohledávky po zahájení insolvenčního řízení; to platí obdobně v případě zajištěné budoucí pohledávky, dojde-li ke vzniku takové zajištěné budoucí pohledávky po zahájení insolvenčního řízení,

(...)

(4) Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.

(...)

§ 166 (insolvenčního zákona)

Zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, v níž se musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které je osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. To platí i tehdy, jde-li o zajištěné věřitele, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění, a jde-li o zajištěné věřitele podmíněných pohledávek nebo pohledávek budoucích, k jejichž zajištění byla zastavena věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota nebo zřízeno jiné zajištění uvedené v § 2 písm. g/.

§ 167 (insolvenčního zákona)

(1) Zajištění věřitelé se v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna, nestanoví-li zákon jinak. Pro pořadí jejich uspokojení je rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění, nedohodnou-li se zajištění věřitelé písemně jinak. To platí obdobně pro věřitele podmíněných pohledávek nebo pohledávek budoucích, k jejichž zajištění byla zastavena věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota nebo zřízeno jiné zajištění uvedené v § 2 písm. g/.

(...)

§ 173 (insolvenčního zákona)

Podání přihlášky

(...)

(3) Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku vázanou na podmínku. Pohledávky věřitelů vázané na splnění rozvazovací podmínky se považují v insolvenčním řízení za nepodmíněné, dokud rozvazovací podmínka není splněna. Na pohledávky věřitelů vázané na splnění odkládací podmínky nemá zahájení insolvenčního řízení vliv.

(...)

§ 183 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Přihláškou pohledávky není dotčeno ani právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky po kterékoli z osob odpovídajících mu společně a nerozdílně s dlužníkem; o právu věřitele požadovat

plnění od dlužníkovu ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení, to platí obdobně.

(3) Osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle odstavců 1 a 2, mohou pohledávku, která by jim proti dlužníku vznikla uspokojením věřitele, přihlásit jako pohledávku podmíněnou. Jestliže však věřitel takovou pohledávku přihlásí, mohou se jí tyto osoby v rozsahu, v němž pohledávku uspokojí, v insolvenčním řízení domáhat místo něj bez zřetele k tomu, zda ji přihlásily, s tím, že pro jejich vstup do řízení platí přiměřeně § 18; návrh podle tohoto ustanovení mohou podat samy.

§ 248 (insolvenčního zákona)

(1) Dlužníkovi věřitelé mohou po prohlášení konkursu svá práva uplatnit jen způsobem a za podmínek stanovených tímto zákonem; to platí i pro ty věřitele, kteří se nestali účastníky insolvenčního řízení.

(2) Nejde-li o zajištění poskytnuté podle § 41 nebo o právo věřitelů podle § 167 odst. 2, stávají se neúčinnými práva na uspokojení ze zajištění, která se týkají majetkové podstaty a která dlužníkovi věřitelé získali poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení; to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech nebo exekutorského zástavního práva na nemovitostech. Byl-li majetek sloužící k zajištění v této době také zpeněžen, náleží do majetkové podstaty výtěžek získaný zpeněžením a jeho nabyvatel je povinen jej do ní vydat na výzvu insolvenčního správce.

(...)

§ 298 (insolvenčního zákona)

(1) Zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna.

(2) Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením podle odstavce 4, nestanoví-li insolvenční soud jinak, a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce a částky připadající na uspokojení osoby podle odstavce 8 vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli.

(...)

(4) Náklady spojené se zpeněžením lze odečíst nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení; náklady spojené se správou nejvýše v rozsahu 4 % výtěžku zpeněžení. Se souhlasem zajištěného věřitele lze odečíst náklady i ve větším rozsahu.

(...)

(7) Rozhodnutí o návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 se doručuje zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci, zajištěnému věřiteli, jemuž má být výtěžek vydán, a věřitelům, kteří proti němu podali námitky; jen tyto osoby mohou proti rozhodnutí podat odvolání.

(...)

25. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platilo ustanovení § 2029 o. z. od 1. ledna 2014 a později nedoznalo změn. Ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/, odst. 4, § 166, § 167 odst. 1, § 173 odst. 3, § 183 odst. 2 a 3, § 248 odst. 1 a 2 a § 298 odst. 1 a 4 insolvenčního zákona platí v nezměněné podobě od zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka. Ustanovení § 298 odst. 2 insolvenčního zákona ve výše uvedené podobě je účinné od 1. prosince 2017 [po novele provedené zákonem č. [291/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [26/2000](#) Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, a

zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů]. Ustanovení § 298 odst. 7 insolvenčního zákona pak v citované podobě (pro věc opět rozhodné) platilo od zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, do 31. května 2019). Jeho pozdější změna [provedená s účinností od 1. června 2019 zákonem č. [31/2019](#) Sb., kterým se mění zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [120/2001](#) Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [6/2002](#) Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [312/2006](#) Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony] se v poměrech této insolvenční věci neuplatní, se zřetelem k článku II. (Přechodné ustanovení) části první zákona č. [31/2019](#) Sb.

26. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovolatelem položené otázce následující závěry:

27. Nejvyšší soud úvodem podotýká, že pro odpověď na položenou otázku nejsou (s níže popsanou výjimkou) využitelné (a to ani jako důvod pro předložení věci velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu) závěry, jež při výkladu ustanovení § 248 insolvenčního zákona ve spojení s ustanovením § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona zformuloval v usnesení ze dne 30. dubna 2019, sen. zn. 29 NSČR 89/2017, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 7-8, ročníku 2020, pod číslem 77. Je tomu tak proto, že předmětné usnesení vykládalo pouze úpravu účinnou do 30. června 2017 (srov. i odstavec [37] onoho usnesení).

28. Pro poměry výkladu insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. července 2017 je především nezbytné pojmenovat (pro účely posouzení způsobu jejího uplatnění v insolvenčním řízení) povahu pohledávky z bankovní záruky, kterou věřitel (beneficient) dosud nečerpал.

29. Jakkoli úprava finanční záruky (jež se tam, kde je výstavcem banka, zahraniční banka nebo spořitelna a úvěrní družstvo, označuje v intencích § 2029 druhé věty o. z. jako bankovní záruka) v zákoně č. [89/2012](#) Sb., občanském zákoníku, již nepřevzala pravidlo formulované v době do 31. prosince 2013 v § 322 odst. 1 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku, jež určovalo, že na bankovní záruku se použijí jinak přiměřeně ustanovení o ručení (srov. k tomu v literatuře např. Pilík, V.: Finanční záruka: změny podle nového občanského zákoníku, in: Obchodní právo, číslo 6, ročník 2013, str. 202), lze ji stále chápat jako zvláštní druh ručení (ručení za úplatu); srov. v literatuře např. Marek, K.: K vybraným bankovním obchodům, in: Soukromé právo, číslo 5, ročník 2020, str. 25. Za zvláštní druh ručení pokládá bankovní záruku též insolvenční zákon, což je patrné z dikce jeho § 183 odst. 2 (srov. v části věty za středníkem slova „o právu věřitele požadovat plnění od dlužníkovra ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení, to platí obdobně“). V těch případech, kdy banka (potažmo zahraniční banka nebo spořitelna a úvěrní družstvo) je vázána bankovní zárukou, o jejíž čerpání beneficiant (věřitel) dosud nepožádal, tedy vůči dlužníku, ohledně jehož majetku je vedeno insolvenční řízení, přihlašuje (může přihlásit) pohledávku z bankovní záruky (obdobně jako ručitel) jako pohledávku vázanou na splnění odkladací podmínky (srov. § 173 odst. 3 větu insolvenčního zákona, ve spojení s § 183 odst. 3 insolvenčního zákona).

30. V poměrech dané věci pak není pochyb o tom, že banka (dovolatel) obě dílčí pohledávky z bankovních záruk přihlásila do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka jako zajištěné zástavním právem a nepodmíněné [beneficiant Ř čerpal obě bankovní záruky před uplynutím propadné přihlašovací lhůty (7. září 2017 a 6. října 2017) a předtím, než banka (dovolatel) obě dílčí pohledávky přihlásila do insolvenčního řízení (před 20. říjnem 2017); jako takové byly pohledávky při přezkumném jednání, jež se konalo 10. ledna 2018 (B-23), též zjištěny].

31. Při interpretaci dotčených ustanovení insolvenčního zákona v rozhodném znění (ve znění účinném od 1. července 2017) je nezbytné přihlídnout k závěrům, jež zformuloval Ústavní soud v nálezu ze dne 30. listopadu 2020, sp. zn. I. ÚS 760/18 (dostupném na webových stránkách Ústavního soudu). Význam tohoto nálezu v poměrech dané věci tkví především v tom, že zrušil (jako nesprávný) rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4340/2011 (R 26/2015), jakož i rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4746/2015, čímž učinil argumentačně nepodloženou tu část obou usnesení odvolacího soudu, která ze závěrů oněch rozsudků vychází. Jakkoli se předmětný nálezh primárně zabýval jinou právní úpravou (vykládal konkursní právo upravené zákonem č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. prosince 2007), Ústavní soud v něm dále vyložil i záměr zákonodárce promítnutý (změnou dikce § 167 odst. 1 insolvenčního zákona) v textu zákona č. [64/2017](#) Sb. V odstavci 36. nálezu (za použití odkazů na svou prejudikaturu) totiž uzavřel, že jakkoli použití a přesvědčivost odkazu na záměr (úmysl) zákonodárce při interpretaci zákona (subjektivně historický výklad) je v právní doktríně velmi diskutovanou problematikou, Ústavní soud tuto výkladovou metodu běžně aplikuje, typicky úmysl zákonodárce zjišťuje z obsahu důvodových zpráv k zákonům nebo parlamentních vystoupení při projednávání návrhů zákonů, přičemž zároveň platí, že jde o spíše pomocné vodítko k interpretaci zákona, zejména proto, že záměr zákonodárce není mnohdy jednoznačně rekonstruovatelný. Tamtéž Ústavní soud dodal, že:

„V přezkoumávaném řízení záměr zákonodárce nehrál žádnou roli, tento prvek se ale stal relevantním v jiné souvislosti. Došlo totiž k dosti zřídka viděné situaci, kdy zákonodárce reagoval na konkrétní soudní rozhodnutí. Tuto reakci „vyprovokoval“ právě v tomto řízení napadený první rozsudek Nejvyššího soudu (míněno R 26/2015). V rámci projednávání novely insolvenčního zákona v ústavně právním výboru Poslanecké sněmovny v roce 2016 byla do jeho § 167 odst. 1 přidána následující věta: „To platí obdobně pro věřitele podmíněných pohledávek nebo pohledávek budoucích, k jejichž zajištění byla zastavena věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota nebo zřízeno jiné zajištění uvedené v § 2 písm. g/ tohoto zákona“. Zákonodárce tímto novelizačním bodem (publikovaným v novele č. [64/2017](#) Sb.) mezi zajištěné věřitele zařadil i držitele podmíněných či budoucích pohledávek, pokud své pohledávky příslušným způsobem zajistili. Jak plyne z důvodové zprávy k pozměňovacímu návrhu, zákonodárce považoval právní názor Nejvyššího soudu za vadný a neodpovídající tehdejšímu právnímu rámci, novelou proto usiloval o změnu odmítaného výkladu a zvýšení právní jistoty“.

32. Jinak řečeno, Ústavní soud v citovaném nálezu vyložil vůli zákonodárce projevenou v textu § 167 odst. 1 insolvenčního zákona (zjevně ve spojení s § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) v tom duchu, že v poměrech upravených insolvenčním zákonem ve znění účinném od 1. července 2017 se právem na uspokojení ze zajištění tvořeného zástavou, vzniklým před zahájením insolvenčního řízení, rozumí i takové právo, u kterého se v důsledku nesplnění odkládací podmínky dosud neprosadila realizační funkce dříve vzniklého zástavního práva. Z tohoto výkladu vychází v poměrech této věci (respektuje jej) i Nejvyšší soud.

33. Je-li tímto způsobem interpretován vznik práva na uspokojení ze zajištění tvořeného zástavou pro účely výkladu ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ a § 167 odst. 1 insolvenčního zákona, pak bez zřetele k tomu, že s účinností od 1. července 2017 samo nedoznalo změn, nelze jinak vykládat ani ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona (co do interpretace slovního spojení „práva na uspokojení ze zajištění, která se týkají majetkové podstaty a která dlužníkovi věřitelé získali poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení“).

34. Ještě jinak řečeno, rozumí-li se ve smyslu ustanovení § 109 odst. 1 písm. b/ a § 167 odst. 1 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. července 2017 právem na uspokojení ze zajištění tvořeného zástavou, vzniklým před zahájením insolvenčního řízení, i takové právo, u kterého se v důsledku nesplnění odkládací podmínky dosud neprosadila realizační funkce dříve vzniklého zástavního práva, pak totéž právo nelze pro účely posouzení účinků prohlášení konkursu na majetek

dlužníka popsanych v § 248 odst. 2 insolvenčního zákona pokládat za právo na upokojení ze zajištění získané věřitelem (až) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

35. Napadená rozhodnutí by nadto neobstála, ani kdyby je Nejvyšší soud přezkoumal v intencích závěrů usnesení sen. zn. 29 NSČR 89/2017. V něm se totiž zabýval možností aplikace § 248 odst. 2 insolvenčního zákona pro situaci, kdy k prohlášení konkursu na majetek dlužníka došlo až poté, co pohledávka zajištěného věřitele byla zjištěna (s právem na uspokojení ze zajištění) při přezkumném jednání. V poměrech této věci prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek úpadce (společně s rozhodnutím o úpadu dlužníka) již 24. srpna 2017 a obě dílčí pohledávky byly zjištěny jako zajištěné na přezkumném jednání, jež se konalo až 10. ledna 2018.

36. Jestliže se přezkumné jednání, při kterém byla přihlášená pohledávka zjištěna jako pohledávka s právem na uspokojení ze zajištění, konalo až poté, co nastaly účinky prohlášení konkursu na majetek dlužníka, pak věřiteli takto zjištěné pohledávky již nelze (později) odepřít právo na uspokojení pohledávky ze zajištění na základě ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona (tedy proto, že právo na uspokojení získal poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení).

37. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadená usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nezbytná cesta](#)
- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)